

Cách mạng tháng Tám mở ra kỷ nguyên mới cho dân tộc Việt Nam

Nguyễn Xuân Thắng *

Kính thưa đồng chí Đinh Thế Huynh, Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng, Trưởng ban Tuyên giáo Trung ương,

Kính thưa các đồng chí nguyên Ủy viên Bộ Chính trị, nguyên lãnh đạo Đảng và Nhà nước, các đồng chí lãnh đạo Thành phố Hà Nội qua các thời kỳ,

Kính thưa các đồng chí lãnh đạo các Ban, Bộ, ngành Trung ương và các địa phương,

Kính thưa đồng chí Ngô Thị Thanh Hằng, Phó Bí thư Thường trực Thành ủy Hà Nội,

Thưa các nhà khoa học, các vị đại biểu,

Trong không khí tung bừng của những ngày mùa Thu tháng Tám lịch sử, toàn Đảng, toàn dân và toàn quân ta đang vui mừng, phấn khởi ra sức thi đua lập thành tích chào mừng kỷ niệm 70 năm Cách mạng tháng Tám và Quốc khánh 2 tháng 9, hướng tới Đại hội đại biểu Đảng toàn quốc lần thứ XII. Hôm nay, tại Thủ đô Hà Nội, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam phối hợp với Ban Tuyên giáo Trung ương và Thành ủy Hà Nội tổ chức Hội thảo khoa học cấp Quốc gia với chủ đề: “70 năm Cách mạng tháng Tám và Quốc khánh nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam với sự nghiệp đổi mới, hội nhập và phát triển (1945 - 2015)”.

Thay mặt Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam, tôi xin nhiệt liệt chào mừng

đồng chí Đinh Thế Huynh, Ủy viên Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Đảng, Trưởng ban Tuyên giáo Trung ương, các đồng chí Lãnh đạo, nguyên Lãnh đạo Đảng, Nhà nước, các đồng chí đại biểu đại diện các Ban, Bộ ngành Trung ương và địa phương, Thành phố Hà Nội, các nhà khoa học, cùng toàn thể các vị đại biểu tham dự Hội thảo khoa học quan trọng này.

Kính thưa các Quý vị đại biểu, các nhà khoa học,

Cách đây vừa tròn 70 năm, dưới sự lãnh đạo sáng suốt của Đảng Cộng sản Việt Nam quang vinh và Chủ tịch Hồ Chí Minh vĩ đại, dân tộc ta đã tiến hành cuộc Cách mạng tháng Tám lịch sử, đập tan ách thống trị của chủ nghĩa thực dân và phong kiến, lập nên Nhà nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa, Nhà nước của giai cấp công nhân và nhân dân lao động đầu tiên ở Đông Nam Á, mở ra một kỷ nguyên mới cho dân tộc Việt Nam: Kỷ nguyên Độc lập, Tự do và Chủ nghĩa xã hội.

(*) Giáo sư, tiến sĩ, Ủy viên Ban chấp hành Trung ương Đảng, Chủ tịch Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam. Báo cáo đề dẫn Hội thảo khoa học Quốc: “70 năm Cách mạng tháng Tám và Quốc khánh nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam với sự nghiệp đổi mới, hội nhập và phát triển (1945 - 2015)”. Đầu đề do Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam đặt.

70 năm đã đi qua, nhưng những nền tảng đầu tiên của sự nghiệp xây dựng, phát triển và bảo vệ đất nước với tinh thần bất diệt và sức mạnh vĩ đại của Cách mạng tháng Tám và Quốc khánh 2 tháng 9 vẫn trường tồn và tiếp tục là động lực mạnh mẽ đối với sự nghiệp xây dựng, phát triển và bảo vệ đất nước trong giai đoạn hiện nay.

Kính thưa các Quý vị đại biểu, các nhà khoa học,

Khẳng định vị trí, tầm vóc vĩ đại, giá trị lịch sử của Cách mạng tháng Tám và sự ra đời của Nhà nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa trong lịch sử đấu tranh dựng nước và giữ nước của dân tộc ta là nhiệm vụ có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc. Tại cuộc Hội thảo khoa học này, trên cơ sở nội dung của 70 tham luận của các tác giả gửi đến Ban Tổ chức Hội thảo, với quan điểm khách quan khoa học, với cách tiếp cận hiện đại, có hệ thống và những nguồn tư liệu mới, toàn diện với nhiều chiều cạnh khác nhau, Ban Tổ chức xin đề nghị Hội thảo tập trung làm rõ một số vấn đề chủ yếu sau đây:

Thứ nhất, khẳng định vai trò lãnh đạo sáng suốt của Trung ương Đảng và Chủ tịch Hồ Chí Minh trong những ngày tháng vô cùng khó khăn đầy thử thách cam go, dẫn dắt Cách mạng tháng Tám thành công và lập nên Nhà nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa - Nhà nước dân chủ nhân dân đầu tiên ở Đông Nam Á.

Đây là một vấn đề đã được bàn nhiều trước đây, song ở Hội thảo lần này chúng ta cần tiếp tục tập trung nghiên cứu và thảo luận sâu để làm sáng rõ hơn một số nội dung chẳng hạn như: “Trong quá trình buổi đầu vận dụng lý luận Mác - Lênin vào thực

tiễn cách mạng Việt Nam đã xuất hiện khuynh hướng giáo điều vì vậy có lúc lý luận cách mạng giải phóng dân tộc của Chủ tịch Hồ Chí Minh bị phê phán và trải qua những thử thách khắc nghiệt trong nửa đầu những năm 30 của thế kỷ XX, và cuối cùng Người đã cùng Trung ương Đảng kiên trì đấu tranh và khéo léo vượt qua”, kiên định tính đúng đắn của lý luận của mình; Hoặc cũng có quan điểm cho rằng “Cuộc đấu tranh tư tưởng giữa một số lãnh đạo Quốc tế Cộng sản III và một bộ phận lãnh đạo trong Đảng Cộng sản Việt Nam lúc bấy giờ với Nguyễn Ái Quốc - Người soạn thảo Cương lĩnh cách mạng đầu tiên cũng diễn ra tuy không ồn ào nhưng hết sức gay gắt, thậm chí Nguyễn Ái Quốc có lúc bị lên án là “hữu khuynh”, “nặng tinh thần dân tộc”, “nhẹ về đấu tranh giai cấp”... Tuy vậy, thực tiễn Cách mạng tháng Tám thành công cũng như thực tiễn cách mạng thế giới đã xác nhận và khẳng định tính đúng đắn của quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về tập hợp thông minh lực lượng đã nêu ra trong Cương lĩnh cách mạng.

Trước đây cũng còn có những ý kiến chưa thật thống nhất, đặc biệt là quan điểm của các học giả nước ngoài, đó là vấn đề “chọn thời cơ”. Có ý kiến cho rằng: sau khi phát xít Nhật tuyên bố đầu hàng Đồng minh, ở Đông Dương xuất hiện “khoảng trống quyền lực” cho nên cách mạng chỉ cần nổ ra là giành thắng lợi. Thực chất quan điểm của họ là nhằm phủ nhận vai trò lãnh đạo của Đảng, sức mạnh của quần chúng và đi đến phủ nhận sự nghiệp cách mạng vĩ đại của nhân dân Việt Nam. Vì vậy, tại cuộc Hội thảo này, chúng ta cần làm rõ để đi đến

khẳng định chắc chắn rằng: nhờ có sự chuẩn bị lực lượng chu đáo, lại nổ ra đúng thời cơ, Cách mạng tháng Tám đã giành được thắng lợi “nhanh gọn, ít đổ máu”. Đó là một điển hình thành công về nghệ thuật tạo thời cơ, dự đoán thời cơ, nhận định chính xác thời cơ, đồng thời kiên quyết chớp thời cơ phát động toàn dân khởi nghĩa giành chính quyền.

Một vấn đề khác cũng cần được Hội thảo lần này làm rõ hơn, đó là đánh giá như thế nào để đảm bảo tính khách quan, khoa học về vị trí, vai trò của tổ chức Thanh niên tiên phong trong việc tập hợp lực lượng, tham gia cùng Việt Minh lãnh đạo quần chúng khởi nghĩa giành chính quyền trong Cách mạng tháng Tám ở các địa phương. Cho đến nay, về cơ bản, hầu hết các nghiên cứu đều đã nhất trí khẳng định vai trò quan trọng của tổ chức Thanh niên tiên phong có đóng góp quan trọng trong quá trình vận động và lãnh đạo quần chúng nhân dân khởi nghĩa giành chính quyền thắng lợi.

Thứ hai, cần nêu bật ý nghĩa lịch sử và ảnh hưởng quốc tế to lớn của Cách mạng tháng Tám năm 1945 và thành lập nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa, đưa dân tộc Việt Nam bước vào kỷ nguyên mới - Kỷ nguyên Độc lập, Tự do và đi lên chủ nghĩa xã hội.

Thực tế lịch sử đã khẳng định: Cách mạng tháng Tám năm 1945 đánh dấu một bước ngoặt vĩ đại trong lịch sử dân tộc Việt Nam. Nó đã đập tan chính quyền nhà nước của thực dân và phong kiến, lập nên nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa là Nhà nước độc lập dân chủ thật sự của nhân dân, đưa nhân dân ta từ người dân nô lệ thành người

chủ nước nhà, đưa nước ta từ một nước thuộc địa nửa phong kiến thành một nước độc lập và dân chủ, đưa Đảng ta từ hoạt động “không hợp pháp” thành một Đảng nắm chính quyền, cầm quyền lãnh đạo trong cả nước.

Cách mạng tháng Tám đã góp phần rất to lớn vào cuộc đấu tranh đánh bại chủ nghĩa phát xít và đã có ảnh hưởng trực tiếp đến phong trào chống đế quốc, giành độc lập và dân chủ của nhân dân Lào và nhân dân Campuchia, có ảnh hưởng đến phong trào giải phóng dân tộc ở các nước thuộc địa và thực dân trên thế giới. Cách mạng tháng Tám là cuộc cách mạng tiêu biểu cho phong trào giải phóng dân tộc trong và sau Chiến tranh thế giới thứ hai, báo hiệu hệ thống thuộc địa của chủ nghĩa đế quốc bước vào thời kỳ tan rã và sụp đổ. Nói về ý nghĩa lịch sử của Cách mạng tháng Tám, Chủ tịch Hồ Chí Minh viết: *“Chẳng những giai cấp công nhân và nhân dân Việt Nam ta có thể tự hào, mà giai cấp lao động và những dân tộc bị áp bức nơi khác cũng có thể tự hào rằng: lần này là lần đầu tiên trong lịch sử cách mạng của các dân tộc thuộc địa và nửa thuộc địa, một Đảng mới 15 tuổi, đã lãnh đạo cách mạng thành công, đã nắm chính quyền toàn quốc”*.

Giá trị và ý nghĩa lịch sử của Cách mạng tháng Tám đã rất rõ ràng, cần làm rõ ý nghĩa lớn lao của Cách mạng tháng Tám và Quốc khánh 2 tháng 9, nhất là việc đánh giá đúng mức vai trò của Cách mạng tháng Tám đối với lịch sử Việt Nam và đối với phong trào giải phóng dân tộc trên thế giới. Vì vậy, đây là một vấn đề tại cuộc Hội thảo này cần làm rõ và khẳng định thêm ý nghĩa

lịch sử và ảnh hưởng to lớn của Cách mạng tháng Tám cũng như sự kiện thành lập nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa.

Thứ ba, phát huy những giá trị lịch sử và bài học kinh nghiệm từ Tổng khởi nghĩa giành chính quyền trong Cách mạng tháng Tám năm 1945 và thành lập nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa.

Đó là bài học về xây dựng lực lượng đại đoàn kết toàn dân tộc, tranh thủ sự ủng hộ quốc tế dẫn đến thắng lợi vĩ đại của nhân dân Việt Nam trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ xâm lược, bài học về sử dụng sức mạnh của quần chúng, phát huy vai trò của động lực tinh thần trong sự nghiệp đấu tranh cách mạng và kiến thiết đất nước.

Thứ tư, phát huy tinh thần Cách mạng tháng Tám và Quốc khánh 2 tháng 9 trong quá trình xây dựng, bảo vệ và phát triển đất nước trong 70 năm qua trên các lĩnh vực chính trị, kinh tế, văn hóa xã hội, đối ngoại, an ninh quốc phòng và bảo vệ chủ quyền thiêng liêng của Tổ quốc.

Đây là một nội dung lớn được Ban Tổ chức Hội thảo xác định là điểm mới và là nét khác biệt so với những nghiên cứu và các kỳ hội thảo trước. Đây cũng chính là điểm nhấn của cuộc Hội thảo lần này và đây cũng là chủ đề đã có nhiều tham luận gửi đến Hội thảo. Chúng ta cần tập trung trao đổi thảo luận để làm sáng rõ ý nghĩa lịch sử và bài học kinh nghiệm của Cách mạng tháng Tám với sự nghiệp đổi mới, hội nhập và phát triển đất nước. Những thành tựu của Việt Nam đạt được trong thời gian qua trên các lĩnh vực của đời sống xã hội, cũng như tạo dựng được vị thế ngày càng

cao của Việt Nam trên trường quốc tế chính là nhờ những tiền đề, những nền tảng ban đầu từ thắng lợi của Cách mạng tháng Tám đưa lại. Chính thành công của Cách mạng tháng Tám năm 1945 đã tạo ra hai tiền đề cơ bản cho tiến trình hội nhập của Việt Nam hiện nay: đó là việc xây dựng một quốc gia độc lập có chủ quyền và tư tưởng Hồ Chí Minh về hội nhập quốc tế. Chúng ta đều dễ dàng thống nhất rằng: trong hội nhập quốc tế, việc tìm kiếm sự đồng tình, ủng hộ từ bên ngoài là rất quan trọng và điều đó chỉ thực sự có hiệu quả khi bên trong thực lực phải mạnh, phải chủ động và giữ vai trò quyết định các nhiệm vụ lịch sử trọng đại.

Đã có nhiều tham luận đề cập đến kết quả của gần 30 năm tiến hành đổi mới, trong đó khẳng định đất nước đã giành được thắng lợi to lớn, có ý nghĩa lịch sử trên các mặt chính trị, kinh tế, văn hóa, xã hội, an ninh quốc phòng, đối ngoại, xây dựng Đảng, xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa,... Hệ thống chính trị và khối đại đoàn kết dân tộc được củng cố và tăng cường. Chính trị xã hội ổn định, quốc phòng an ninh được giữ vững. Vai trò và vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế ngày càng nâng cao. Đời sống nhân dân ngày càng được cải thiện, không khí dân chủ trong xã hội từng bước được phát huy, văn hóa xã hội không ngừng phát triển. Việt Nam đã vượt qua tình trạng một nước nghèo, kém phát triển, trở thành nước có thu nhập trung bình, đang thực hiện có hiệu quả mục tiêu kiểm soát lạm phát, ổn định kinh tế vĩ mô, bảo đảm an sinh xã hội, duy trì tăng trưởng ở mức hợp lý, chủ động và tích cực hội nhập quốc tế.

Tuy nhiên, các báo cáo tham luận cũng chỉ ra một thực tế là trong thời kỳ hội nhập quốc tế bên cạnh những thời cơ, vận hội luôn song hành với những khó khăn, thách thức. Đan xen trong cơ hội có thách thức, trong thách thức có cả cơ hội. Bài học về phát huy sức mạnh tổng hợp của đoàn kết toàn dân tộc từ Cách mạng tháng Tám vẫn là nội dung xuyên suốt mang tính nguyên tắc, khoa học trong sự nghiệp đổi mới đất nước hiện nay.

Trên mỗi chặng đường, mỗi sự kiện và mỗi mốc son quan trọng trong sự nghiệp đổi mới, phát triển và hội nhập hiện nay của đất nước cũng như ở các địa phương đều mang đậm dấu ấn của bài học kinh nghiệm từ Cách mạng tháng Tám 70 năm về trước. Hội thảo lần này cũng là dịp để chúng ta làm rõ và sâu sắc thêm các vấn đề về dân tộc, tôn giáo, vấn đề quốc phòng an ninh, bảo vệ chủ quyền biên giới, biển đảo trong bối cảnh tình hình thế giới và khu vực đang có nhiều diễn biến phức tạp, khó lường. Vấn đề quốc phòng an ninh là một vấn đề hết sức quan trọng và thời sự hiện nay, rất cần được Hội thảo tập trung thảo luận kỹ, đưa ra các bài học kinh nghiệm lịch sử, những kiến nghị, đề xuất nhằm giải quyết những vấn đề cấp bách đang đặt ra. Tình hình thế giới và khu vực hiện nay đang đứng trước những diễn biến hết sức mau lẹ, phức tạp, khó lường. Xu thế hòa bình, ổn định và phát triển tuy vẫn là chủ đạo, song tình trạng xung đột biên giới, dân tộc, tôn giáo vẫn đang hiện hữu ở nhiều nơi trên thế giới, nhất là hành động xâm lấn, cải tạo làm thay đổi hiện trạng biển đảo của các thế lực hiếu chiến trên Biển Đông đang diễn ra hết sức quyết liệt,

phức tạp, có nguy cơ gây ra xung đột vũ trang trên biển. Các thế lực thù địch, phản động bắt tay, liên minh, thỏa hiệp với nhau chống phá Việt Nam rất quyết liệt trên nhiều mặt, nhiều lĩnh vực, trong đó có những mặt hết sức nguy hiểm. Vì vậy bài học “Dĩ bất biến ứng vạn biến” và tinh thần cách mạng sáng tạo, khôn khéo của Cách mạng tháng Tám luôn nhắc nhở chúng ta cần hết sức coi trọng việc nghiên cứu đánh giá, nắm chắc và dự báo đúng tình hình, âm mưu của các thế lực thù địch, xác định rõ từng đối tượng để vừa hợp tác, vừa đấu tranh, chủ động có phương án phòng, chống các hoạt động diễn biến hòa bình, gây bạo loạn lật đổ, các hoạt động xâm lấn lãnh thổ, lãnh hải, hải đảo và các hoạt động xâm phạm đến an ninh quốc gia của Việt Nam.

Kính thưa các Quý vị đại biểu, các nhà khoa học,

Trên đây là những vấn đề chủ yếu được đặt ra từ các tham luận đã gửi đến Ban Tổ chức Hội thảo. Chúng tôi mong rằng trên cơ sở tiếp cận phương pháp nghiên cứu mới, từ các nguồn tư liệu mới và cách nhìn nhận, đánh giá mới mang tính khách quan, khoa học, các nhà khoa học sẽ có nhiều ý kiến thảo luận sâu sắc, góp phần vào sự thành công của Hội thảo là làm rõ vai trò, giá trị lịch sử của 70 năm Cách mạng tháng Tám và thành lập nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa với sự nghiệp đổi mới, hội nhập và phát triển hiện nay.

Xin kính chúc các quý vị đại biểu, khách quý, các nhà khoa học luôn dồi dào sức khỏe và hạnh phúc.

Chúc Hội thảo của chúng ta thành công tốt đẹp!

Xin trân trọng cảm ơn!

